

Ը. Կրնայ յետ վախճանի

ուածակալը պարտա-
կան մեռնի, պարտա-
տեարք չեն կարող ըս-
տիպել զժառանգորդս
որ կալուածը վաճա-
ռեն ու պարտքը վը-
ճարեն, հետևարար չեն
ալ կարող գրաւել զայն:

Թ. Վաֆի կալուածը
ժառանգական գոյից
մէջ չը մաներ և ըստ
այնմի գիր չ'առնուիր
հետևարար անոր ար-
ժէից համեմատու-
թեամբ ծախս չը վը-
ճարուիր:

ճանի կալուածատիրոջ,
պարտաւորաց կողմի-
նէ գրաւուիլ ու վա-
ճառումէն գոյացեալ
գումարը կը բաշխուի
իրենց մէջ. յաւելեալ
մասը կը մնայ ժառան-
գորդաց:

Թ. Ի հարկին Շէրիի
կողմէ ժառանգական
գոյից Ի գիր առնուած
առեն՝ միւլի կալուած-
ներն ալ կը նշանակուին
իրենց գներով և հարկ
է այդ գնոց համեմա-
տութեամբ ծախս վը-
ճարել:

Ուրեմն սխալ է ըսել թէ այս ինչ վաֆի
կալուածը միւլի վերածուցաւ, մինչ եղածը
պարզապէս ժառանգական ստացման սահմա-
նին ընդարձակումն է (Թէվսի ինքիգալ), և
կարծեմք յոյժ կարեւոր է կալուած ունեցող-
ներուն՝ այս տարբերութեան վրայ ճշգրիտ
գաղափար ունենալ:

Եւարդոսական վերջին հրամանագիրն մա-
հացու հարուած մ'եղաւ ոչ գրաւեալ (ղայրը
մազայուքէ) (1) կոչուած վաֆի միւլի վերջին-
րուն պահանջանաց ու յաւակնութեանց. այս
միւլի վերջին ընդհանրապէս չէին ընդունիր
ընդարձակումն գրութիւնը՝ նկատելով որ այ-
դու միւլս կը կրեն. միւս կողմէ օրէնքը բա-
ցորոշապէս ամէն վաֆիներն այդ գրութեան
ենթակայ հոչակած էր. կը մնայր գործադ-
րութիւնը նոյն գործը եւ ահա յիշեալ հը-
րամանագիրն ազդեցութիւնն այդ կէտին մէջ
է. Յետ այսօրիկ ո ոք և կամ կրնայ իւր
կալուածն ինչ տեսակ վաֆի պատկանած լի-
նի, ազատել յետ մահու կորստեան վտան-
գէն և ապահովել իւր թոռանց, ծնողաց, եղ-
բարց, քերց ու ամուսնոյն նիւթական վիճա-
կը, կատարելով օրինական ձեռնարկութիւն-
ներն և վճարելով հարկ եղած ծախսերը:

Կը կարծեմք թէ այսպէս հասարակաց տըն-
տեսական զարգացման պահանջն ու նպաս-
տիչ օրինական արամադրութիւններէն օգուտ
քաղելու մասին ո և է գանգալութիւն, ո և է
անփութութիւն ծանր և անդարմանելի վը-
նասուց պատճառ է. փութացէ՛ք ուրեմն,
կալուածակալք, Թէվսի ինքիգալ ընել ձեր
վաֆի կալուածները: Ա. Ա. ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ:

ՅԱԿՈՒԹ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Երբ, չորս ամիսներ յառաջագոյն, փետր-
9 թուականաւ, Պարոնեան կը ծանուցանէր
ինձ իւր հիւանդութիւնը զոր «պզտիկ տկա-
րութիւն մը» կ'անուանէր, և երբ, երկու շա-
բաթներ վերջ՝ կ'ըսէր. «կատարելապէս ա-
պաքինած եմ», բնաւ ի հաշիւ չ'էի առած
զմահ որ յանակնկալս կը հասնի միշտ, անո-
ղք, ժանտաղէ՛մ, հեգնաժպիտ...:

Յուրտ և սաստիկ հողմ մը ընչեց այնու-
հետեւ և իւր առջեւէն հալածական վանեց
տարաւ Պարոնեանի կեանքը:

Ողբացեալ մօրեղբօրս և միանգամայն լա-
ւաղոյն բարեկամս յիշատակին քանի մը տո-
ղեր նուիրելու իղձս ի՞նչ կարող է ներշնչել
յիս, երբ արդէն՝ Պարոնեանի հիւանդու-

թեան միջոցին՝ Ա. Ա. Սուրենեան աստանօր
իսկ այնքան լաւ ճշգեց նորա նկարագիրն,
այնքան ուղիղ սահմանեց նորա գերն ու
հանճարը: Երբ՝ մանաւանդ՝ սիրեցեալ երգի-
ծարանին դադարին առջև խօսեցան մեր
գրականութեան երկու փառաւոր ներկայա-
ցուցիչք՝ ի վեր հանելով զոր ինչ նմա կը վե-
րաբերէր, ինձ պարտ էր լռել կամ կրկնել:

Պիտի կրկնեմ ուրեմն, զի խնդիրը Պարոնե-
անի վրայ է:

Յոյց տալու համար թէ Պարոնեան ստուերի
մէջ չէր ծնած, ինձ չստանալիս գրել իւր
ազգարանութիւնն որ պիտի լինէր նաև իմս:
Այդ պաշտօնն այլոց կը թողու՛մ, եթէ երբէք
հարկ կայ: Սոկրատոյ հայրն համեստ քան-
դակագործ մ'էր և մայրը՝ դայեակ:

Մարդիկ կան որոց մեծագոյն թերութիւնն
է, ո'չ թէ դաւառի մէջ ծնած լինել, այլ՝
գաւառական սահմանափակ կեանքով և ան-
ձուկ միջավայրի մը մէջ ապրելու դատա-
պարտիլ: Պարոնեան՝ որ ի տղայ տիոց գի-
տակցութիւնն ունեցաւ իւր երգիծական տա-
ղանդին, խոյս տուաւ այս դատապարտու-
թենէն: Ագրիանուպոլսոյ միջնորդը հեղ-
ձուցիչ գաւառ և զգաց թէ իւր տաղանդը՝
գուցէ իւր կեանքն իսկ պիտի թօշնէին անդ:
Ուստի՝ հաղիւ քսանհինգամեայ՝ արհամար-
հելով ամէն գործ որ քաղաքիս մէջ պատրաստ
կար իրեն համար, չուեց գէպ ի մայրաքա-
ղաքն, զարգանալու և ազատ ապրելու յու-
սով: Ո'չ իւր մօր արտասուքն, և ո'չ իւր
համայն ընտանեաց թախանձագին աղերսանքն
կարողացան փոխել տալ նմա իւր որոշումն որ
անդառնալի էր:

Եւ այս որոշման կը պարտիմք թերևս
ազգին առաջին երգիծարանը:

Անկանոն և տառապալից կեանք մը՝ յատ-
կանիչն է եղական անձնաւորութեանց: Ար-
գարեւ, երբ մարդ կ'արհամարհէ զմիջակու-
թիւնն, հարկ է նաև որ առ ո'չ ինչ գրէ ըն-
կերական շատ մ'սկզբունք և օրէնք: Եւ այն
որ հանճարի ծնունդ տալ կ'ուզէ, մանաւանդ
առ մեզ, պարտի երկունք կրել ընդ երկար
և տառապիլ անհնարին ցաւերով:

Եւ Պարոնեան՝ տառապեցաւ երկար տունն,
որովհետեւ չէր ուզեր միջակ կեանք մը վա-
րել և կը նախընտրէր անկանոն և թշուառ,
բայց ազատ, պատուաւոր, անկեղծ և ճշմա-
րիտ կենցաղավարութիւն մը: Զերծ ի փոքր-
կութենէ և հեռի գձուձ շահեր որոնելէ, ինք-
զինք երջանիկ կ'զգար իւր տառապանաց մէջ:
Բայց ինչ երջանկութիւն. նախ հեռագրա-
տան պատճենաց, ապա ուսուցիչ, պահ մը
գերասան (կարծեմ) և յաջորդաբար առեւտ-
րական և ազգային պաշտօնեայ, խմբագիր և
հեղինակ, Պարոնեան՝ իւր ամբողջ կեանքը
մաշեց աշխատութեան ահագին քանակու-
թեամբ մ'որոյ փոխարինութիւնն հազիւ ջամ-
բեց զինքն և իւր ընտանիքը:

Երբ՝ Ալֆրէտ տը Միւսէ՝ իւր «Մայիսի
Գիշերն» ի մէջ այն անմահ տողերով կը նկա-
րագրէ զհաւաքուած որում կը բաղդատէ բա-
նաստեղծները, կարծես մեր գրական մարդոց
կեանքը կը պատկերացնէ:

.....

Elles tracent dans l'air un cercle éb-
louissant, mais il y pend toujours quelques
gouttes de sang! Հաւաքուած՝ որ առ ի չգոյ՛
անդեան՝ իւր սիրտը կը պատառէ և իւր ըն-
դերօք կը կերակրէ իւր ձագերը, մի՞թէ չը
բաղդատուիր մեր աշխատաւորաց հետ, ոյք
իւրեանց արեամբ կը գնեն սակաւ ինչ կեանք

և փառք: Միթէ՞ արեան կաթիլներ չ'կան
Ազգային Զոջեռու և Խիկարներու էջերու վը-
րայ:

Կերպարանցապէս նիւթապաշտ ժողովուրդ
մ'եմք: Բնապաշտական մատենագրութիւնն
ևս ընդունած եմք արդէն, բայց նախ քան
զամենայն՝ իտէալի անհուն քանակութեան մը
պէտք ունիմք: Աշխարհիկ լինելէ յառաջ,
պարտ է մեզ գնահատել գիտնալ մեր մար-
դիկը:

Եւ՝ ազգային գրականութեան այս անխոնջ
աշխատաւորն հանապազ հաստատ նկարագիր
մ'ունեցաւ և կատարեալ ողջմտութիւն և
համեստութիւն ցոյց տուաւ իւր ամէն գոր-
ծոց մէջ: Իւր գրական կեանքը, մանաւանդ,
տիպար հանգիստացաւ հրապարակագրական
պատուոյ և անաչառութեան: Նոքա որ ի մօ-
տոյ չ'են ճանաչեր զՊարոնեան, նոքա որ իւր
գրուածներէն միայն կը գտեն զնա, այն ա-
մէն դասակարգի ազգայինք, գրագէտք, աղ-
դային ներկայացուցիչք, կրօնաւորք և մե-
ծատունք, որոց «անախորժ ճշմարտութիւն-
ներ» ըսած է, կը խորհին թերևս թէ կարի
դաժան եղած լինի Պարոնեանի բնաւորու-
թիւնը: Ո'րքան պիտի սխալէին:

Պարոնեանի մտերիմք և ծանօթք գիտեն
թէ քանի՛ հեզահամայր և խոնարհ մարդ մը
էր Պարոնեան, Մեծ մարդոց նկարագիրն էր
որ կը փայլէր իւր անձին վրայ: Պարզութիւնն
և անձնուրացութիւնը կը բազմէին իւր հոգ-
ւոյն մէջ: Իւր ընտանեաց և բարեկամաց հա-
մար ամէն զոհողութեան յանձնառու, պատ-
րաստ՝ իւր շապիկը փոխ տալու խնդրողին,
յամենայնի կը մոռանար իւր անձը: Մարդ
չէր նա, կարծես. այնքան քիչ էր իւր ինք-
նասիրութիւնն, իրաւ է որ, աշակերտ Դիո-
գենէսի, անձնուրացութիւնը յաճախ կը մղէր
մինչև շնականութիւն: Անձնական հաշիւ կամ
հանգիստ, անխմտութեան էին Պարոնեանի
համար: Սովաւապետ, համեստ և համբերա-
տար, կը ննջէր անդ ուր էր և ցնցոտիներ կ'ա-
գանէր յաճախ: Աշխարհ փոխուած է և ար-
դի իմաստասէրք և գիտունք նոյնքան խղճա-
միտ են իրենց անձնական մասին ո'րքան աշ-
խարհիկ անձինք՝ և նոցա շահերը կը նմանին
մեր շահերուն: Բայց կայ միշտ հին ժամա-
նակաց բարոյական նկարագիր մը զոր պարտ
է յարգել յաւէտ, և զոր առաքինութիւն
պիտի կոչեմ: Եթէ կայ բան մ'որ աւելի մեծ
է քան Պարոնեանի հանճարը, այն է իւր ինք-
նատիպ, իմաստասիրավայել և հետաքրքրա-
շարժ նկարագիրը:

Անհաշտ թշնամի կեղծաւորութեան և նեն-
գամութեան և սիրահար բարոյ և ճշմար-
տին, Յորնաղի մտրակն և Ռապրէի ծիծաղը
փոխ առաւ ծաղկելու համար անխնայ զոր
ինչ սխալ ուղղութեան մէջ կը տեսնէր և հա-
մարձակեցաւ ի յայտ հանել ճշմարտութիւն-
ներ որոց վրայ ո' և է գրող մը պիտի վարա-
նէր խօսելու: Երգիծարան նոյնքան լեզուաւ
որքան գրչաւ, իւր խօսակցութենէ կը բղղ-
խէին շահեկանութիւն և իմաստասիրութիւն
ու իւր համոզումք այնքան ուղիղ և իւր եզ-
րակացութիւնք այնքան բնական էին որ հիա-
ցում կը պատճառէին, և Պարոնեանի հետ խօ-
սակցելով՝ մարդ կ'զգար թէ մեծ խորհող
մ'է իմաստասիրութեան հոյակապ ուսուցիչ
մը կայ իւր առջև: Կարելի է սակայն որ իւր
կարծիքներէ ոմանք չափազանցեալ եղած լի-
նին ներկային մէջ: Բայց ո' գիտէ թէ ապա-
գայն իրաւունք չը՝ պիտի տայ Պարոնեանին:
Պարոնեանի գործոց վրայ կանոնաւոր, ան-

(1) Տե՛ս ՄԱՂԻԿ թիւ 37.

կեղծ և անաչառ քննադատութիւն մը կարէ լոյս սփռել այս պարագային վրայ, և փափաքելի է անշուշտ որ մեր գրական անձնաւորութիւններէ մին ստանձնէ անգուգական երգիծարանին լուր որ հեղինակութիւններն ուսումնասիրութեան տարկայ ընելով գրադեւու աշխատութիւնն որ յոյժ կարեւոր է ազգային գրականութեան տեսակէտով:

Եւ երբ մարդ կը խորհի թէ այնքան երկար ատեն Հայ գրական հրապարակին իշխանն հանդիսացած այս անձնաւորութեան համարութիւնն չէր հաւասարեք անշուշտ բազում այլ գրագիտաց ծանօթութեանց քանակութեան, հարկ կ'ըզայ խոնարհելու հանձարին առջև: Ապաքէն՝ ո՛չ պատմութեան կամ իմաստասիրութեան, ո՛չ հայկական կամ օտար մատենադարանութեան մէջ Պարոնեան հաւասար կարողութիւն ունէր մեր գրական մարդոց ու մանց հետ: Այլ ի՞նչ փոյթ, նա գիտցած էր խուզարկել ամէն ազգաց մատենադարանութեան մէջ և լուսագոյն աղամանները դուրս հանել, ի բաց թողնել տեսողութիւն: Առանց օրն օրին հետեւելու գրական, ազգային կամ քաղաքական աշխարհի փոփոխութեանց, գիտէր ի հարկին՝ այսպէս ըսեմ, կատարեալ ձեռնհասութեամբ ճառել ամէն կարգի խնդրոց վրայ, և չափազանցութիւն չը լինիր եթէ ըսուի թէ իւր գաղափարութիւնք ճիշդ էին գրեթէ միշտ: Կեանքի մէջ — և թերևս կեանքէն անդին — արգոսի աչքերով կը նայէր և իւր հզօր իմացականութեամբ կը թափանցէր « իրերու հոգւոյն », որպէս կ'ըսէ Իւկո: Իւր թափանցիկ միտքն կը խորհէր ամէն ուրեք և աւելն առթիւ:

Պարոնեանի առաջին հեղինակութիւնն եղած է « Երկու տէրով ծառայ մը » անունով կատակերգութիւն մը: Երբ՝ երկու տարիներ յառաջ՝ աստ մնացած իւր մանր մունր գրքերու մէջէն գտնելով այս ձեռագիրն իրեն յանձնեցի, ուրախութեան և միանգամայն արհամարհանաց ժպիտ մ'ունեցաւ իւր առաջին տարիներու այս գործոյն վրայ, յորում, սակայն, կ'ըզացուէր արդէն կատակերգական նուրբ ճաշակ մը: Եթէ չուզեց այս գործը հրատարակութեան տալ, պատճառն այն է անշուշտ որ՝ գիտէր թէ ինչ ըսել է լաւն ու կատարեալը: Բնաւ կամ շատ քիչ անգամ խօսած է « Առաջնորդութիւն Արեւելեան » զբոս, իւր երկրորդ գործն որ կը բաւէ միջակ թատերագրի մը, ի՞նչ կ'ըսեմ, տաղանդաւոր հեղինակի մը փառքը կապուելու: Չգիտէր թէ Մեկուներով պիտի սկսէր, Թատերով ի յայտ պիտի գար, Ազգային Ջոզերով պիտի անմահանար, թէ Մեծապատիւ մուրացկաններն, Պոյոյ մը Կ. Պոյոյ քաղերուց մէջ և Ծիծաղի երգիծական հրաշալի արտադրութիւններ պիտի լինէին, օգտակար և հրահանգիչ, և թէ վերջապէս Խիկարներու մէջ պիտի գրադանցէր զ'Ալֆօնս Գոս, թէ Խիկարներն նոյնքան պիտի ապրին թերևս որքան Ազգային Ջոզեր: Եւ Պարոնեան կը սիրէր խօսիլ երբեմն համեստ գոռոզութեամբ իւր լուսագոյն արտադրութեանց, մանաւանդ Ազգային Ջոզերու և Խիկարներու ինչ ինչ կ'ընելու վրայ: « Երբ « Մամուրեան, — կ'ըսէր ինձ օր մը — կարգաւ ցած է Ազգային Ջոզերու առաջին մէկ քանի « Կենսագրութիւնները, կարծիք յայտնած է « թէ չը պիտի կրնամ մինչև վերջն այն բարձրութեամբ և պարզութեամբ շարունակել, « և զարմացած է ընդհակառակը տեսնելով: Եւ դարև ո՞վ պիտի տայ մեզ այսուհետև Ազգային Ջոզերու նման գաղափար գլուխ դրո-

ծոց մը, ո՞վ պիտի գրէ մեզ Խիկարներու աշխարհարարն և ո՞վ այս թերթերու մէջ փայլող գրական և քննադատական գոհարներով պիտի զարդարէ մեր գրականութիւնը:

Առանց բռնաբարել ուզելու մեր տաղանդաւոր գրագիտաց իրաւունքն և մոռանալու այն ծառայութիւններն զորս կը մատուցանեն ազգային գրականութեան, արդար է ըսել թէ Պարոնեան գերազանց գրագէտ մը, մեծ բարոյախօս և քննադատ մը և իւր ժամանակին առաջին հանձարը հանդիսացաւ: Ոչ ոք հաւատարեցաւ նորա մեծութեան և ոչ ոք պիտի հաւատարի թերևս այսուհետև ևս:

Ազգն զգաց իւր կորստեան կարեւորութիւնը: Եթէ Պարոնեան երկար ատեն ապրէր տակաւին, հայ գրականութիւնն « անմահ փառք » պիտի փառաւորուէր, որպէս ըսաւ Սուրբենյան: Իմաստասիրական, քննադատական և բարոյական հրաշակերտներ պիտի արտագրէր, և ի պատրաստի ունէր արդէն մի քանի յատակագէտ որոց մէջ « Կին իրեւ գեղ » խորագրով վէպ մը, և յորում պիտի ուսումնասիրէր, որպէս կ'ըսէր ինձ անցեալ տարի, ապուշներու (idiot) ընկերական կացութիւնն և այս կացութեան հետեւութիւնները:

Մահն իւրացուց զՊարոնեան և փճացուց նորա խորհուրդները: Մեզ պարտ է այսուհետև յարգել իւր յիշատակն:

Մահուան և թշուառութեան վրայ շատ կը խօսէր քանի մը տարիներէ հետէ: « Որոշեցի որ այսուհետև հարուստ թաղ մերթամբ բնակիմ », — կ'ըսէր ինձ անցեալ յուլիսին —, խեղճութեան տեսքը մարդուս սիրտը կը ճմլէ կոր: և նոյն ժամայն կ'սկսէր տաճիկերէն երգի մ'առաջին տողերը: Ուրիշ օր մը. « Ի՞նչ կը կարծես որ ըլլայ. մեր կազմուածքի մարդիկ ամենաթեթեւ հիւանդութեան չեն կարող տոկալ. ամէն օր վտանգի մէջ եմք »:

89 յուլիսի երեկոյ մը յՕրթագիւղ գրօսարանի մը մէջ, ուր ներկայ էին իւր բարեկամք Գուրգէն, Սէթեան և Մոզեսան, հիւանդութեանց և մահուան վրայ կը խօսակցէինք: Մոզեսան քիչ օրեր յառաջ մազապուր դերձած էր ծանր հիւանդութենէ մը և Պարոնեան կ'ըսէր. « Մահուան այնքան մօտ երթալէ վերջ, ետ դառնալն խենթութիւնն չէ՞ մի, բարեկամ »:

Եւ ինքն ևս չը գործաւ:

Պարոնեանի տապն, « Յակորջան աղա Ուզուն քէ օրրիւրիւ » և, կը հանգչի ի Խաղաղիւղ, իւր հօրեղորորդին՝ Տօթթէօր Յովհաննէս Բեաթիկեան — ուրիշ հանձար մը — ի Ֆէրիքի: Պարոնեան ուզեց հանգչիլ այս երկու նշանաւոր անձնաւորութեանց մօտ... Հանգեալ ի Տէր 1891 Մայիս 27ին յՕրթագիւղ և ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատան մէջ⁽¹⁾

Ա. Պոլիս, Մ. Յ. ՍԱՆՅԱԼՃԵԱՆ
4/16 յունիս 1891

(1) Զը գիտեմք թէ գործի սկսած այն յանձնաժողովն որ պատուաւոր ազգայիններէ կազմուած էր Պարոնեանի որոց տաղանդն ապահովելու համար Պարոնեան հայ գրականութեան ամենէ փայլուն աստղն եղած լինելով, կ'արժէ աշխատել ի գլուխ հանելու այդ ձեռնարկ: Կ'արժէ նաև յատուկ յանձնաժողով մը կազմել վերստին հրատարակելու համար Պարոնեանի բոլոր գրուածներն որ սպառած են մեծու մասամբ, ինչպէս նաև ի լոյս ընծայելու համար անտիպ մնացած ձեռագրերն: Այս առթիւ կը յայտարարեմք թէ ազգովին շնորհակալեաց արժանի հանգիստցած է վաճառական Մս. Թովմաս Էֆենտի Գարագաշ, որուն քով վերջին տարիներս համարակալի պաշտօն կը վարէր Պարոնեան, ոչ միայն վասն զի ի կենդանութեան օգնեց համակերպի գրագիրին իրեն համար գնելու փոքրիկ տուն մը, այլ վասն զի ապա վեհաձեռնաբար վճարեց նաև հիւանդութեան ժամանակի բոլոր ամսականներն, երևոյթ մ'արկնայ ըսուել թէ եղական է մեր վաճառական դասուն մէջ:

Ի. ԽՄԲ

ՀԱՆՈՒՆԲ, ՀԱՆՈՒՆԲ

Հնչեց վերջապէս հանուելու ժամն որուն անհամբեր կ'սպասէին բազում ցաւագարներ, ախտաժէտներ, անդամալոյծներ, վատուածներ, այսահարներ, արք և կանայք, ծերք և տղայք:

Բայց մի՛, Տեարք իմ և Տիկնայք, պճնաւորութեան կատարը բարձրանալէ յետոյ մէկէն ի մէկ մերկանանք և նետուինք Պոսիդոնի գիրիկը:

Պոսիդոն վստահելի աստուած մը չէ, աստուածներուն ամենէն փոփոխամիտն է:

Պոսիդոն աստուածներուն ամենէն խայտառակն է:

Կանխահոգ զգուշութիւններ ձեռք առնելու է մանալն առաջ ծոցն այս աստուածին որ, չկարծէք թէ միայն ճմարտութիւնը մերկ անենելով կը շատանայ. այս աստուածն սոսկալի հակակրօնութիւն ունի հագուած վաճառողներու դէմ:

Ես ալ կը փափաքեմ թէ դիտի անկողինը մտնել ահիւ և երկիւղիւ, զովանալ, դողալ, հիանալ, սքանչանալ, և բնութեան ամենէն գեղեցիկ հրաշակերտը վայելել, մէկ խօսքով ես ալ կը սիրեմ ծովը:

Մանաւանդ կ'ուզեմ դիտել ծովն, բայց ոչ ծովեզերեայ անտառի մը կանաչագեղ ծառոց հովանոյն տակ ու ծաղկաւտ մարգագետնի վրայ ընկողմանեալ, այլ կ'ուզեմ ծովեզերքը բարձրաձեւ լոռուտ ապառաժներու կոյտի մը ստուերին ներքեւ՝ խիճերու վրայ սլակած և ժայռի մը վրայ գլուխս հանգչեցուցած: Չեմ սիրեր ծովուն դաշտացումն, ոչ ալ կ'ախորժիմ անոր հեզուկ և յեղյեղուկ լեռներէն: Հաճելի է ինձ երբ հեզասիւզ գեփիւուն մեղմիկ փշելով, ալեակներէ փոքրիկ ափսոսներ կը գործէ, որք դանգալ ի գիւղ առ իս կուգան և խիճերու մէջ մանելով կը դգըջան և ոտներս կը խաղտեն:

Բա՛ստաղձներն իրաւունք չունին, կարծեմ, բողբոջել ինձի դէմ:

Իսկ երբ ծով մտնել ուզեմ, առանձին կը մտնեմ: ոչ զոր կ'ուզեմ հետս, ոչ իսկ արեւն որուն հետ քանի մ'անգամ կ'ուր ըրած եմ ինձ — մէ առաջ մտած ըլլալուն համար: Մ'ուրթիւն մ'ունիմ որ է. կ'ուզեմ որ իմ ելնելու պահուս մտնէ արեւն կամ իմ մտնելու ժամանակս ելնէ: Քանի մ'անգամ միայն լուսնի և աստղերու հետ լուսացուած եմ: Ասոնց ալ ընկերութեանն բան մը հասկցած չեմ: Արեգական և երկրի աղէկան հետ կը սիրեմ ես լուսանալ. երբեմն ալ Արուսեակի հետ կը մըտնեմ ծով և ուրախ եմ թէ ճաշակս լիովին կը համաձայնի Ասկղեպիոսի աշակերտաց կարծեալը:

Այո՛, շատ կը սիրեմ ծովն և եթէ հնար ըլլար ծովու մէջ ասլիլ, բնաւ չպիտի ելնէի ցամաք:

Բայց հերիք մեր անձին վրայ խօսեցանք: Հանուեցէ՛ք, Տեարք իմ և Տիկնայք, քիչ մ'ալ ձեր վրայ խօսինք:

Լողացէ՛ք տեսնեմ:

Լաւ է լողալ ծովու մէջ քան պարտքի մէջ:

Բայց զգուշացէ՛ք խղուելէ թէ՛ միոյն և թէ՛ միւսին մէջ:

Միջին դասու մարդիկ կամայ ակամայ լուղալ կը սովորին, հարուստներն են որ կամ հարուստ կարծուածներն են որ իրենց տունը պանեօ կ'ընեն... պարտքի մէջ, վախճալով որ չխղուին:

Մազ մնաց որ պիտի մոռնայի ըսել թէ ա-

բարոյութիւններ կան կատարութիւնք ծովմո-
նելէ առաջ: Չլիթիւնք արանց արարողութեան
թիւններն կանա՞յ արարողութեանց հետ:

Եւսերիոս աղան առաջին անգամ ըլլալով
ծով պիտի մոնէ այս տարի: Իւր այս խոր-
հուրդը կնկան կը յայտնէ: Կնիկը խրատ կու-
տայ էրկանն որ նախ և առաջ բժշկի հաւա-
նութիւնն առնէ, զի մի գուցէ յետինն չար
քան զառաջինն ըլլայ: Եւսերիոս աղան կը հը-
նազանդի: Հետեւեալ օրը կը ներկայանայ բը-
ժշկին որ կը հարցնէ:

— Ի՞նչ ունիք, Եւսերիոս աղա:

— Ոչինչ, ծով մոնել կ'ուզեմ:

— Ինչո՞ւ:

— Տկարութիւն ունիմ քիչ մը, ակորթակ
չունիմ ուտելու:

— Շատ աղէկ կ'ըլլայ, գեղ մ'ալ տամ
քեզի:

— Տուէ՛ք:

Քանի մ'օր յետոյ Եւսերիոս աղան, զեն-
ջակը թեւին տակ, կը մոնէ ծովու բազմի-
քին դռնէն:

— Հրամայէ՛ք, Եւսերիոս աղա, հրամա-
ցէ՛ք, Եւսերիոս աղային օթեակ մը բացէ՛ք,
լաւ օթեակ մը, լայն օթեակ մը:

— Եւսերիոս աղան կը մոնէ օթեակը:

— Եւսերիոս աղային վարտիք մը տուէ՛ք,
լայն վարտիք մը:

— Ես զենջակ ունիմ:

— Ղենջակը պարտաւ բան է, վարտիք հա-
գէք որ հանգիստ ըլլաք:

— Ամօթ չէ՞ իմ տարիքիս...

— Ամօթն ի՞նչ ըսել է, աս ալ նոր կը լը-
սենք կոր:

Եւսերիոս աղան կարճ վարտիքով կը ներ-
կայանայ հանգիստանաց:

Օթեակէն կ'ենէ չեւեր, գիտողութիւն-
ները կ'սկսին:

— Աս ի՞նչ կ'սկսուի մարդ է:

— Գոմէ՛ք կը նմանի:

— Սրտը թեւերը նայէ:

— Հապա՞ ծոծրակը, մեր քալիքին չափ
կայ:

— Եւսերիոս աղան, որ կը լսէ բայց չսե-
լու կը դարնէ այս գիտողութիւնները, կա-
մաց կամաց կը մօտենայ լոգարանի սանդու-
ղին, մէկ, երկու, երեք աստիճան կ'իջնէ,
չորրորդ աստիճանին կանկ կ'առնէ:

Քաջաւերական խօսքեր կ'սկսին ուղղուիլ
իրեն:

— Եւսերիոս աղա, մի՛ վախճար, մտի՛ր:

— Եւսերիոս աղա, նախ գլուխդ խօթէ,
վերջը ոտքերդ:

— Գլուխովդ ի՞նչպէս քալէ մարդը...

— Մէկէն ի մէկ նետուէ:

— Վերէն վար ցատկէ՛:

— Վարէն վեր ցատկէ՛:

— Քովընտի նետուէ՛:

— Դուն ինչի մտիկ ըրէ՛, Եւսերիոս աղա,
կանակիդ վրայ նետուէ՛:

— Ատոնք պարտաւ խօսքեր են, Եւսերիոս
աղա, գլուխդ թրջէ՛ ու կամաց կամաց մտի՛ր:

Եւսերիոս աղա բնաւ չպատասխաներ այս
ուղերձներուն, մերթ Եւրթ մերթ մէկ ոտքո-
վը ջուրը քիչ մը կը քերէ և նորէն ետ կը
քալէ:

— Մտի՛ր, Եւսերիոս աղա, եթէ պիտի
մոնես հիւանդ պիտի ըլլաս:

— Ինչո՞ւ կը վախճաս կոր մարդ, չե՞ս
խաղիւր, աղայ՞ ես...

— Ինչո՞ւ կայներ ես հոն իշու պէս, կը
պօռայ անդիլէն չափահաս մարդ մ'որ խօսքը
չխնայեր բնաւ:

Եւսերիոս աղան կը ցնցուի:

— Ի՞նչ իրաւունք ունիս, կ'ըսէ, անվա-
յել խօսք ընելու:

— Լռէ՛, իշու կտոր, չառ մի՛ խօսիր, կը
կրկնէ ուրիշ մը:

— Աս ի՞նչ ըսել է, մենք հոս լուսացուե-
լու եկա՞նք թէ...

— Բազմիքի մէջ ասանկ խօսքեր ներելի են,
Եւսերիոս աղա, կատակ կ'ընեն կոր:

— Ասանկ կատակ չեմ ուզեր ես:

— Երկար ըրիր ա՛, կ'ըսէ չորեքտասա-
նամեայ չարածէի մը և կից մը տալով Եւսե-
րիոս աղային մէջքին, ջուրի մէջ կ'ընկնէ Եւ-
սերիոս աղան: Քանի մ'անգամ Եւսերիոս աղան
ոտերը ու վարտիքը ցոյց տալէն ետքը՝ դը-
ժուարաւ կը յաջողի կանգնիլ ջրոյ մէջ և լո-
գարանի մէջ տեղը կայնելով կ'սկսի պօռալ:

— Աս ի՞նչ խայտառակութիւն է, ի՞նչ
լրութիւն է աս... ոտիկան չկայ՞ մի հոս...

Հանգիստականք կը խնդան:

— Ինչո՞ւ կը խնդաք կոր, ի՞նչ կայ խըն-
դալու, ես ձեր խաղալիքին եմ, չէ՞ք ամենար,

չէ՞ք խաղիր դուք:

— Քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ...

— Ինչո՞ւ կը խնդաք կոր...

— Քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ:

— Տէր Աստուած, տէր մեղայ...

— Փորձանքի պիտի հանդիպինք...

— Քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ:

— Ինչի ալ ըսէք ես ալ խնդամ:

— Քա՛հ, քա՛հ, քա՛հ:

Եւսերիոս աղան կը դողայ, ակառայներու
կրճատումն կ'սկսի: Վերոյիջեալ չարածէին ջու-
րին տակ սուզուելով՝ կամացուկ մը կը մօտե-
նայ Եւսերիոս աղային, անոր ոտքը վեր կը
վերցնէ և գլուխ վայր կը դարձնէ Եւսերիոս
աղան որ իւր բոլոր ճիւղը կ'սպառէ գլուխն ի
լոյս ընծայելու համար:

Աւազանին մէջ գտնուողներն կ'սկսին ի-
րենց ամօղ ջուր սրսկել Եւսերիոս աղային ե-
րեսը, կը դողայ Եւսերիոս աղան:

— Ձէ... չէ... չէք ա... մէ... մէ...
նա... նա... նա... նար...

— Ա՛ս ինչ թօհաֆ մարդ է եղեր...

— Վայ ասանկ վայ, կը դողայ կոր տէ
դուրս չելլար կոր...

— Ես թօ թօ թօ...

— Հա, հա, հա, հա...

— Թօ թօ թօ հաֆ դուք էք...

Բարձրագոյն քահանայ մը կը թնդացնէ բա-
ղանիքը:

Եւսերիոս աղան դողալով դողողալով
կ'ենէ աւազանէն և կ'աղալին իւր օթեակը:

Բազմեալները կը կանչէ:

— Ի՞նչ խայտառակութիւն է աս:

— Ի՞նչ եղաւ, բա՞ն մը եղաւ, ըսէ՛, ոտ-
քդ պագնեմ:

— Հոս չէ՛ր դուն:

— Հոս էի... արժանապատուութեանդ
դպան, ըսէ որ վրէժդ լուծեմ... ես չեմ ու-

զեր որ բազմիքիս մէջ անկարգութիւն ըլլայ,
չահուս կը դպչի:

— Ձիւնացա՞ր եղածները:

— Իմացայ, բայց վիրաւորուելու բան մը
չտեսայ:

— Ետեւէս հրեցին ջուրի մէջ:

— Կատակ է անիկայ, իրարու կ'ընեն ա-
նանկ բաներ:

— Աւանակ ըսին...

— Աւանակները ջուրէն կը վախճան տէ
ատոր համար: ատոր մէջ բարկանալու բան
չկայ:

— Երեսս ջուր նետեցին:

— Աւազանի մէջ կ'ըլլայ ատանկ բաներ:
նայէ հիմայ կ'ընեն՞ կոր:

— Այնչափ խնդացին վրաս:

— Վազ անցիր, աստուածդ սիրես, սիր-
առս դող հանեցիր, ես ալ կարծեցի որ դըպ-
չելիք խօսք մը բերեմ քեզի:

— Ըսել է որ ասոնք դպչելիք բաներ չեն:

— Ամենին ատանկ բան մը մոքէ՞ք ան-
գամ մի՛ անցուներ: Հէմ ուրիշին ալ մի՛ ը-
սեր, վրադ կը խնդայ:

— Շնորհակալ եմ տուած բացատրութիւն-
ներէդ, բայց աւելի աղէկ չըլլա՞ր եթէ հոռ
մարդ չգտնուած ժամանակը գամ ու լուա-
ցուիմ:

— Մինակ չես ձանձրանար նէ եկուր:

Եւսերիոս աղան կը հագուի և կը մեկնի:
Այնուհետեւ կ'սկսի ամէն առաւօտ կանուխ
լուսացուիլ:

Անցնինք այժմ կանանց կողմը:

Ծովը կանանց համար զբոսանք մ'է:

Ծովը կանանց գեղեցկութեանց ցուցահան-
դէսն է, հոն կանայք իրարու ցոյց կուտան
իրենց գեղեցկութիւնը:

Տգեղ կանայք ծով չեն մոներ բնաւ, կամ
եթէ երկք մոնեն, իրենց հագուստը չեն
հաներ:

Ամէն պարագայի մէջ, ծովը՝ որ գեղեցիկ
է՝ գեղեցիկներու համար սահմանուած է. ես
ալ չպիտի ներէի բնաւ որ տգեղ կին մը տը-

գեղացնէ ծովը: Ի՞նչ մեղքս պահեմ:

Գեղեցիկ կանայք ծով կը մոնեն ոչ թէ
դարմանելու համար իրենց տկարութիւնն,
այլ հիւանդանալու համար: Հերթ է որ ը-
սուի. — Ի՞նչ մարմին ունի:

Ծովը կը շողորթի կիները, կ'աւելցնէ
անոնց գեղեցկութեան փայլը, հարիւրապա-
տիկ գեղեցիկ կը ներկայէ գանոնք և կնկան
մը համար ասիկց աւելի ի՞նչ հաճոյք կրնայ
ըլլալ:

Շատ մը մայրեր ծովու մէջ հաւներ են
աղջկան մը, իրենց հարս առած են և զըղ-
ջացած են յետոյ:

Շատ կանայք իրենց մարմինը ծովու մէջ
գիտելէն ետքը տուն դարձած և փրած են
հայելիները:

Այսպէս է ծովը, ոչ թէ միայն գեղեցիկ
է, այլ կը գեղեցկացնէ նաեւ դայ՝ որ իրեն
ծոցը կը մոնէ:

Կանայք միշտ կը խորհին թէ կարելիու-
թիւն չկայ՞ արդեօք ծովու մէջ պարահան-
դէս ընել:

Բայց թողունք այս խորհրդածութիւններն
և մոնենք կանանց բազմիքը:

— Սա գիմացի կէնճը որո՞ւն աղջիկն է:

— Տէր ուղարմես, մայրի՛կ, չճանչցա՞ր, մեր
դրացիին աղջիկը չէ՞:

— Ի՞նչ կ'ըսես... որքան փոխուեր է,
ձիւնի պէս ճերմակ կէնճ մ'էր, սեւցեր է:

Աստի կողմը կայնողն ո՞վ է:

— Մայրիկ, դուն խնդեցեր ես այսօր, **
աղային կինը չէ՞:

— Վայ մեղքիս... եթէ չըսէիր, չպիտի
ճանչնայի, գիրուկ բան մ'էր անիկայ, չէօր
դարձեր է նէ... սխալ ես աղջիկս, սխալ ես:

Քիչ մ'անդին:

— Շապիկդ ալ մի՛ հաներ, աղջիկս, չա-
պիկովդ մտիր, կը մտիս, ջուրը պաղ է:

— Մայրիկ, չապիկով կը մոցուի՞:

— Ես ինչ կ'ըսեմ նէ՞ ան ըրէ՛, դուն նը-
շտնուած չես տակաւին:

Քիչ մը հեռուն .

— Գուգարաներդ մի՛ հաներ , աղջիկս :

— Գուգարաներդ կը մոցուի՞ :

— Պօթիններդ ալ հագիր , ես վրում :

— Ի՞նչ կ'ըսեն :

— Չիլիի վրայ կը կոխես , աղջիկս :

— Պիտի հանեմ :

— Հանէ՛ ու երկար մատներդ ցցուր , վախ

որ ասանկ բաներ չիլտես :

Երկու մէկը րօ ասդին .

— Սանկ նետուէ՛ նայիմ առիւծի պէս . . .
ապրիս աղջիկս , ապրիս աղջիկս , համարձակ
եղիր . . . ասնկ կռնակի վրայ լողա՛ նայիմ ,
մազերդ սիրեմ . . . պոյղ պոսդ սիրեմ աղջիկս
. . . մաւալա՛ . . .

Բայց կրնորը զիրար չեն քաշեր , խըծ-
ծանքը կ'սկսի .

— Ի՞նչ մեղքս պահեմ , կ'ըսէ մազերը թա-
փած տիկին մը , սոյալի երկար մազերէն չեմ
ախորժիր , խազըսի պէս մազեր . . .

— Պարէ աղուորս ըլլայ . . . միտն ուրիշ
բան չունի :

— Հապա տուտախները . . . բաշա տու-
տախ . . .

— Հապա աչքերը . . . հիշ աղուոր չեն :

— Կէնձ է տէ , ատոր համար աղուոր կ'ը-
սուի :

— Կէնձ մի , յիսուն տարու կայ անիկայ :

— Հապա աղապները . . .

— Հապա թեւերուն հաստութիւնը , հա-
մալի թեւ կը նմանի :

Չորս կանգուն անդին .

— Չմոռնա՛ , աղջիկս :

— Պիտի մանամ :

— Մտի՛ր , նազիկ աղջիկս :

Խըծանքը կ'սկսի .

— Աս ալ հիշ միս չունի :

— Ասոր ալ մազերը երկար են , փառի պէս
մազեր :

— Աչքերն ալ որչափ սե են . . . քէօմիւր-
ճիի խանութէն ելած է կարծես :

— Աղապները շատ սպիտակ են . . . հի-
մա մախպուլ չէ՛ ճերմակ աղապները :

Դիմացի կ'զմը .

— Քա վախս ի՛նչ էր . . . աս նետուողը
ո՞վ է :

— * * * աղային կրկին է :

— Այդ կարիճին կր՞նն է :

— Այո՛ :

— Քա ասոր ի՞նչին հաւանեցաւ տէ առաւ :

— Հինգ հազար ոսկի դրամսօմա տուաւ
աղջիկը :

— Վահ , վահ , վահ . . . սատանայ կը նը-
մանի նէ :

— Մէյ մ'ալ էրկանը հարցուր :

— Սա թրախօմայով կին առնողներն ի-
րաւ որ խենդ են . . . քա այս ոսկորը կը կըր-
ծուի՞ :

Հագուեցէ՛ք , տիկիններ և դուրս ելէ՛ք :
Դուրսը կ'սպասեմ ձեզի :

Տիկիններն կ'սկսին հագուել և մէկիկ մէ-
կիկ դուրս ելնել :

Մտիկ ընենք այժմ ասոնց խօսակցութիւնը
ճանրան :

— Ուսկի՞ց կուգաք , տիկին :

— Բաղնիքէն :

— Չտեսայ ձեզի հոն :

— Դուք հո՞ն էիք որ :

— Հոն էի հապա :

— Ես ալ ձեզի չտեսայ :

— Չարմանալի բան :

— Իրաւ զարմանալի :

Ուրիշ երկու տիկիններ .

— Հոս պիտի տեսնուինք եղեր :

— Խըծմէթը ասանկ է եղեր , բաղնիքին
մէջ պէլքի ձեզի կը տեսնամ ըսի ամա , չտե-
սայ :

— Դուք բաղնիք էիք :

— Այո՛ :

— Ես ալ բաղնիք էի :

— Ի՞նչո՞ր կ'ըլլայ որ զիրար չտեսանք :

— Դուք քանի՞ թիւ օթեակն էիք :

— Տ թիւ :

— Գովի օթեակն ալ ես էի :

— Դո՞ւք էիք :

— Չհագուած՝ խօսեցանքէ իրարու հետ :

— Խօսեցանք ես :

— Ուղղ պահեմ , աս ինչոր կ'ըլլայ քի . . .

— Աս խնդալու բան է . . .

— Խիկար չիմանայ :

Խիկար գիտէ արդէն թէ՛ կանայք ոմանք
ո՞րքան փոփոխութիւն կը կրեն երբ փողոց
ելնեն :

Տակաւին շատ բաներ կան գրուելիք ա-
րանց և կանանց բաղնիքներու վրայ : Թերեւս
յաջորդ թերթին մէջ ևս քիչ մը խօսինք այս
մասին : Այսօր կը վերջացնենք մեր սոյն յօդ-
ուածն յանձնարարելով մեր ընթերցողաց և
ընթերցողիկուխտեաց կամ ընթերցողանուշ-
եաց որ ծովու մէջ խեղճ նստին , զիրար չը
բամբասեն , զիրար չծաղրեն , լողալ չգիտցող-
ներուն վրայ չխնդան , որովհետեւ Պոսիդոն
չհանդուրժեր որ իւր իշխանութեանը մէջ
այսպիսի զեղծումներ ի գործ դրուին :

Ծովը շատ վեր է ձեր երեւակայած կա-
պոյտ դաշտին , գեղեցիկ է նա , շնորհալի է ,
փափուկ է , վաւեր է , մերկայէ՛ք ամենայն ինչ
երբ ծովու հետ գործ ունիք : Անկեղծու-
թեամբ մտէք հոն , օրօրուեցէ՛ք անոր փա-
փուկ կուրծքին վրայ : Իսկ երբ բարկանայ՝
կրակ կը կտրի—ընդեր կարծեմ կրակ չկտրի ,
բայց փրան չունի հոս—և իւր լեռնանման կո-
հակներով կը պատժէ զձեզ , Ձգոյշ կացէ՛ք :

Հանուինք ուրեմն և վայելենք ծովուն բա-
րիքները , երբ հանդարտ է նա , երբ յստակ
է , պայծառ է , ջինջ է , մաքուր է :

Գոնէ սիրտերու կարօտը ծովն առնենք . . .
շատոնց է որ մաքուր սիրտ տեսած չունիմ :

Երթամ ուրեմն հանգչիլ իմ ապուռածիս
վրայ և աղաչել Պոսիդոնին որ թոյլ տայ իւր
հեղատաճ ալեաց գալ առ իս , որոնց մէն մի
դգչիւնն՝ որ Զեփիրուի շունչն է , յոյս կու-
տայ մահկանացուաց և որոյ մէն մի հրաժեշ-
տը կը տանի ցաւ մը , եւ դու քանի մ'օրէն
պատրաստուէ՛ զիս գիմաւորելու , ո՛ր տիկին
Պոսիդոնի . պատիւ պիտի ունենամ մօտ օրէն
այցելել ձեզի կամ օրիորդ Արշալոյսին հետ
կամ օրիորդ Արուսեակին հետ :

Իսկ եթէ անձնական գործերս չթոյլատ-
րեն զիս ծով մտնելու , այն ատեն պիտի ըս-
տիպուիմ այցետոմսս խօթել ծովը . . .

Ես և այցետոմսս մէկ ենք :

(Խիկար)

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Վ Ա Ր Ժ Ո Ի Հ Ի Կ՝ Ո Ի Ձ Ո Ի Ի

Ռօտոսթոյի Ս . Թագաւոր Եկեղեցւոյ
աղկանց վարժարանին համար հայերէն լե-
զուի հմուտ , քիչ շատ թուաբանութեան ,
Աշխարհագրութեան եւ առաւել եւս ձե-
ւի ու կարի քաջահմուտ վարժուհի մը
կ'ուղուի 4—4½ ոսկի ամսականաւ : Դի-
մել «Մաղիկ» ի Խմբագրութեան :

Ք Ր Ի Ս Տ Ի Ն Է

Պզտիկ աղջիկ մ'էր Քրիստինէ , կարմիր ա-
ռած ուսին , կարմիր վառած այտերուն և գե-
ղակարմիր վարդեր յեռած վարսիցն խարտի-
շագեղ , երբ Մայիսի առաջին օրերուն , մայ-
րիկին շուրջ , մայրիկէն յառաջ , բայց միշտ
մայրիկին հայեցուածոց հսկողութեան տակ՝
ոստոստելով կ'երթար կոխկուռել երկցուկնե-
րով ընդելուզեալ այն լայնատարած գորգն ,
որ իրենց օգտփոխութեան համար եկած բու-
նիկէն ո՛չ շատ հեռի կ'երկարէր ու կ'ընդար-
ձակէր մինչև հոն , ուր հացը , տակաւին իւր
խանձարրոցը մէջ , կը տատանէր հեզիկ՝ շըն-
չովն հողմիկին երեկոյեան :

Ուրիշ շրջողներ կը տեսնէին զնոսա , կը
հետեւէին նոցա աչքով , և ամէն ոք կը խոս-
տովանէր թէ Քրիստինէ ամէն մանուկներէ
աւելի զուարթ՝ երջանիկ էր ամէն մանուկ-
ներէ աւելի :

. . .

Որպէս ամէն տարի Մայիս կուգայ , նայն-
պէս Քրիստինէ ամէն տարի Մայիսին հոն
կուգար . բայց Մայիսն միշտ տարւոյն ման-
կութիւնն է , մինչդեռ Քրիստինէ տակաւ մա-
նուկ լինելէ կը դադարէր . ահա տարբերու-
թիւնն որ Մայիսին ու Քրիստինէին մէջ կար :
Եղաւ որ տարի մ'ալ , երբ Քրիստինէ այցե-
լեց այդ ծաղկազարդ դաշտին ու անոր գե-
ղանկար գորգին , ո՛չ ևս էր իւր կենաց Մա-
յիսին մէջ . ամրան պէս գեղնութիւն մ'ըս-
կըսեր էր հազնիլ ա՛լ չէր ցատկեր , ա՛լ չէր
ժպտեր շատ , և դաշտին միւս այցելուք ո՛չ
ևս ժպտելով կը նայէին անոր . պատկառա՞նք
կը թարգմանուէր այս թէ արգահատանք ,
աղէկ մը չկրցի հասկնալ ի սկզբան . ինչ որ
յայնժամ ակներև ճշմարտութիւն մ'էր ինձ
համար՝ սա՛ էր թէ , ա՛լ քիչ զուարթ էր Քր-
իստինէ , հետեւաբար և քիչ երջանիկ :

. . .

Հետաքրքրութիւնն գիւղացւոց առաջին
յատկութիւնն է . ամէն տարի խնդրոյ նիւթ
էր Քրիստինէ , որ ա՛լ պատանուհի մ'էր , որ
ա՛լ բնաւ չէր ժպտեր , և ակնյայտնի կ'երևէր
թէ մայրիկն անոր այս չարագուշակ փոփո-
խութեան վրայ մտահոգ էր յոյժ : Տեսնելու
բան էր ի՛նչպէս միշտ իւր նայուածքն անոր
վրայ էին , ի՛նչպէս յաճախ այդ նայուածք-
ներ արտասուաց կաթիլներէ կը ցայտէին
դուրս : Եթէ երբէք Քրիստինէ , այդ պոյնտ-
ներու մէջ , պատահմամբ քայլ մի յետամնաց
գտնուէր , մայրիկն երկիւղիւ կը դառնար յե-
տըս , և կարծես զնա կորսնցնելու սոսկումն
էր որ միշտ կը պաշարէր այդ խեղճ մայրիկն :
Գիւղացիք կը շնչէին իրարու . «Բան մը ունի
այս աղջիկը» , չարամիտք՝ թէ Աստղիկ կը խօ-
սի ի նմա , յոռետեսք՝ թէ մե՛ղք երիտասար-
դութեանը . բայց ո՛չ ոք գիտէր ստուգու-
թիւնը , միայն սա բացայայտ էր թէ Քրիս-
տինէ ոչ ևս զուարթ էր , հետեւաբար ո՛չ ևս
երջանիկ :

. . .

1889ի Մայիսն ալ եկաւ , բայց Քրիստինէ
ու իւր մայրիկը չեկան ի գիւղ յօգտփոխու-
թիւն . գիւղին շնորհքն , գիւղին համն հոտն
դարձեր էին անոնք , հետեւաբար՝ թէ և գիւղն
այն տարի ալ իւր Մայիսն ունեցաւ , բայց
ո՛չ ամենին իւր հրապոյրն ու շնորհ , Հա-
մայն գիւղացին , դաշտին՝ համակ այցելուք

տխուր էին. պարկեշտ գեղեցկութեան և ազնիւ վարուց աշխարհի հզօր է աշխարհակալութիւն. Այս, տխուր էր գիւղն համբուն. «Բայց ի՞նչ եղաւ Քրիստինէ, ի՞նչու չեկան այս տարի», ահա որ ինչ կը հարցնէին իրարու ամէնքն ալ, ծերն ալ, երիտասարդն ալ, պատանին ալ, մանուկն ալ, Բայց ի՞նչ պիտի լինէր Քրիստինէ. Քրիստինէ մեռած էր... Այսպէս ճակատագրեալ չէ՞ ծաղիկն, առտուն փթթիլ և քիչ յետոյ թարչամիլ:

Ըսի թէ Քրիստինէ վարդի կոկոն մ'էր նախ, յետոյ՝ իւր համայն գեղեցկութեամբ և շնորհք բացուած վարդ մը, ապա՝ դեղնելով դեղնելով թափելու վրայ տոգոյն թերթիկ, և վերջապէս թէ՛ կանուխ հասած ցորտ իրկուան մը սառուցիկ հողմէն վարեալ չգիտեմ ինչ, որոյ համար մարդիկ տակաւին հրեարած չեն անոյշ բառ մը, զի արդարեւ չիք ինչ յայդ մ'անոյշ. բայց չըսի տակաւին թէ Քրիստինէ ինչո՞ւ այնքան կանուխ թառամեցաւ: Ահա՛ այն ալ, Քրիստինէ հոգեգաւակ մ'էր այն մայրիկին, որոյ հետ տեսանք զնա տարիներ. իւր հարազատ մայր, մի հէգ և հիւանդոտ այրի, չկարողանալով խնամել իւր զաւակ, գտած էր նմա մի այլ մայրիկ, որ, բարի ու գթով զեղուն, եղած էր արդարեւ իրրեւ հարազատ մայրիկ Քրիստինեայ, յետոյ խեղճ կիներ, թշուառագոյն մայրն մեռած էր հիւանդանոցի մը մէկ անտուներ խորշն, ուր միայն մահը կը թագաւորէ, մեռած էր նա ո՛չ այնչափ ողբալով իւր վաղանցիկ կեանք, որքան լալով անոր վրայ, որ ո՛չ ևս իւրն էր: Քրիստինէ իմացաւ յետոյ այս ամէնը, զգաց այս ամէնը, և այս ամէնը, հարազատ մօրն թշուառութիւն ու աղէկտուր վախճան, կըրծեցին անոր զգայուն ու փափկիկ սիրտ. և երբ կը կարծուէր որ անկիւս սիրոյ զոհ կ'երթայ, ո՛չ մեծ տարբերութեամբ ճշմարիտ էր. մօրը սէրը մեռցուց զնա: Ե. Տ.

ՁԵՆՈՐՄԻ ԱՂՁԻՅ

Ծովը պատեր է մուր ցիւրհամրիկ, Փրփրադէզ կոնակներն կը ցայտն, Եւ հիւսիսային հողմով ուռուցիկ Տասանեն խալխուլ հիւղն ձըկնորսին:

Հոն կրակին առջեւ մամիկը պըպզած Կը դիմէ բռնիք ցիւր կայծերուն. Խըցին մէկ անկեան մէջ ըստեւրամած՝ Կը ննջէ մանկիսին ծանախուն:

Ձկնորսին աղբիկն ալ կապուտաչեայ՝ Մեծ ուռկան մը հիւսէ քիչ առ քիչ. Քանի բըռնաւունջ քամին ցուրտ գոռայ, Ձի կրնար հառաչանք իւր զպել:

Ամէն պահ կ'իջնէ անեղ ծովափը Դիտելու քէ հեռուն ծըփալ լոյս, Եւ խորհի ծովու մարդոց տագնապը. Ձայն կուտայ սիրելոյն զօր կոռոյս:

Բայց պառաւն նըզով կարդաց աղբիկան, Յանցաւ մագն բալիսակ իւր գլխոյն, Եւ խորեմալից այտերն անկեղան Բոցին դէմ կը փայլին ճըրագոյն:

Դողանաւ դըստիկն աչիք չառնուր վեր, Կը նըսի հրամանին ակնածու, Ու ուռկանն արագ հիւսէ կըսիպել, Եւ անով հացադրամ ճարելու:

Կուլ տուաւ լըռիկ մօրմտանքն ու լաց, Թելը բոյլ մասնեւէն կը փախչէր. Եւ նընեց արին վրայ խրոնոված իւր կռամիր փոքրիկ խաչն յուսաբեր:

Վ. ՍՎԱՃԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Դիտելի է թէ մայիս 1 էն ի վեր Ֆրանսայի մէջ գործաւորական շարժում մը կայ, որ հետքն է յառաջ կ'երթայ և որոյ հետեանք՝ կ'սկսին հասարակութեան միտքը զրազեցնել: Այս շարժում առաջին անգամ սկսաւ հանրակառայ գործադուլով. Ընթերցողը կը յիշեն թէ ձեռնհաս իշխանութիւնք՝ այդ տանն միջամտեցին, ընկերութեան վարչութեանց հասկըցնելով թէ աւելի մեծ գանգատանոց տեղի չը տալու համար զիջուութիւն ընելու էին: Այս միջամտութիւն կարելի է նմանեցնել այն զօրաւոր դեղերուն որ հիւանդութիւնն մէկէն ի մէկ կ'աներևութացնեն, բայց ետքը վտանգաւոր հակազդեցութիւններ կը պատճառեն: Եւ ստուգիւ, ի՞նչ եղաւ արդիւնքն. — Տեսնելով որ ձեռնհաս իշխանութիւնք աւելի աշխատութեան կողմն են քան դրամագլխոյ, գրեթէ ամէն դասու գործաւորք մտադրեցին վերստին յայտնելու իրենց դժգոհութիւնը: Վարսավիրայներու աշակերտներն պահանջեցին որ իրենց վարպետները ամէն երեկոյ ժամը իննին խանութը գոցեն, և իրենց խնդիրն ընդունուեցաւ: Նպարաւաճառներու աշակերտներն ևս հետեւեցան առաջնոց օրինակին, բողոքելով թէ օրը տաճնեւթ ժամ կ'աշխատին: Երկաթուղւոյ պաշտօնեայք ևս չուզեցին ետ մնալ, և բողոքագիր մատուցին առ Պ. Պ. Ֆուսիէ և Իվ Կիւյո: Իսկ այս դժգոհներու ամենէն կարեւոր դասը կը կազմեն հացագործներու աշակերտք, սոցա գլխաւոր պահանջումներն են թոշակի յաւելումն և աշխատութեան ժամուց նուազումն:

Յանգլիս Պաֆաւաի խնդրոյն (այսինքն թղթախաղի մէջ խարդախութեան մը խնդրոյն, յորում Կալլէսի իշխանը ձախող դէպք մը ունեցաւ) գէշ լուծումը անգլիայի հասարակութեան յուզեալ մտքերը չէ՛ հանգարտեցուցած: Թէ՛ Լոնտոնի և թէ՛ դաւառական լրագիրք խոսիւ քննադատեցին իշխանին դերը, բայց ժողովուրդն՝ որ երրորդ կամ չորրորդ անգամ լինելով գահաժառանգ իշխանին անունը կը տեսնէ ստորին տեսակ դատերու մէջ, այսչափ քննադատութեամբ դո՛չ չը լինիր. այս ծայրայեղ յուզման մէջ անըմբռնելի բան չը կայ այնպիսի երկրի մը համար՝ յորում թագին և սորա ներկայացուցչաց նկատմամբ տաճումը զգացումներն շատ բարձր են: Բուն դատաւարութեան հիմայ այն չէ՛ որ պատուոյ դէմ մեղանշած է՝ խաղի մէջ խարդախութիւն ընելով և զոր դատարանն խայտառակած է. բուն դատաւարութեամբ կալլէսի իշխանն է: Այսու հանգերձ, իշխանին ունեցած դերը միաբերը այս աստիճան յուզելու բնութիւն չ'ունէր, բայց կ'երևի թէ Պաֆաւաի խնդիրն ջրոյ կաթիլն եղաւ որ ամանը յորդեցուց: Արդէն երկար տանէ ի վեր գիտէին թէ իշխանը պարտքի տակ ընկճուած է, բան մը որ արդէն մեծապէս կորսնցնել տուած էր իւր վարին. Պաֆաւաի խնդիրն ու վերջին հարուածը եղաւ:

Մեծ խնդիր մը որ մտքերը շատ զրազեցուց և քանիցս երկու Եւրոպական տէրութիւններ իրար ձգել սպառնաց, այն է Անգլիոյ և Բորդուկալի միջև ծագած վէճն՝ իրենց Ափրիկէի մէջ ունեցած ստացուածոց մասին, վերջնականապէս կարգադրուեցաւ: Անկիւ Բորդուկալեան նոր պայմանագրին՝ որ կը ձգէ իրենց յարաբերական դիրքն՝ անցեալ չարթու մէջ ստորագրուեցաւ երկու Տէրութեանց:

Թեանց կողմանէ: Անգլիոյ համար Խորհրդարանին վաւերացումը կը մնայ միայն, բայց այս վաւերացման մասին ու է է տարակոյս չը կայ, այնպէս որ այս փափուկ խնդիրն այժմէն կարգադրուած կրնայ համարուիլ: Պէտք է շնորհաւորել անգլիացի քաղաքագէտներն որ ըմբռնած են վերջապէս թէ, Անգլիոյ պէս հզօր տէրութեան մը հետ բազմաամսեալ տըկար երկրի հանգէպ իրենց կողմանէ բռնուած ընթացքն շատ պատուաբեր չէր Բրիտանական քաղաքագիտութեան: Բորդուկալ մեծ ճգնաժամեր անցուց որչափ տանն որ տեւեց այս խնդիրն՝ որ յաջող ելք մ'ունեցաւ: Իւր քաղաքագէտք մեծ հաստատամտութիւն ցոյց տուին, և եթէ իրենց ճգնաճիւղն առաւել յաջողութեամբ չպատկուեցան, եթէ Բորդուկալ բոլոր իւր բազմանոց կատարումը չ'ստացաւ, յանցանքը իրենցը չէ: Բորդուկալ նախամեծար համարեց իրեն համար առաւել կամ նուազ աննպատակ պայմաններ ընդունիլ քան թէ պատերազմ հրատարակել:

Բրուսիոյ երեսփոխանաց ժողովը չ'ուզեք ու է է բացատրութիւն տալ թէ ինչ պատճառաւ ցորենի տրոց նուազում չ'ընդունիր: Ուստի հասարակութիւնը պիտի շարունակէ սուղ հաց ուտելու, առանց պատճառը գիտնալու: Քափիւրվի զօրավարը նորէն յայտնեց կառավարութեան բացարձակ դիտաւորութիւններն. յայտարարելէ վերջ թէ օտար երկիրներէ ստացած տեղեկութիւններն չէր ուզեր հաւորդել, ապահովուց թէ Ռուսիա պէտք եղածին չափ ցորեն կրնար ներածել, և թէ սովի վախ չկար բնաւ: Խօսքը վերջացուց հերքելով իւր հակառակորդաց ըստգըտանքն, որք կ'ըսէին թէ գործաւորաց բարեկեցութեան պէտք եղածին չափ հոգ չը տանիր, բարեկեցութիւն, ըստ, որ ամէն բանէ առաջ վաճառականական հաստատունութենէ կախումն ունի. բան մը՝ զոր կը վտանգեն խռովարարք: Պ. Քափիւրվի այս խօսքերն չեմք կարծել որ ժողովրդեան միտքը հանգարտեցուցած լինին, զի ցորենի տրոց դէմ բողոքներն հետզհետէ կը սաստկանան: Բայց աւելի կարեւոր է Ռուսիոյ մէջ հրատարակուած պաշտօնական տեղեկութիւններն յառաջիկայ հունձքի մասին: Այս տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ Պէտրապոլիոյ հարաւային, Խրիմի հարաւային-արեւելեան, Կովկասիոյ հիւսիսային, Ուֆաի արեւելեան կողմնմերէն և Տօն նահանգին մէկ մասէն միայն կարելի է լաւ արդիւնք սպասել: Ռուսիոյ կողմ կամ միջակ կամ գէշ լինել կ'սպասեն հունձքերն: Այս տեղեկութիւնք շատ համոզման չեն թուիր Պ. Քափիւրվի լաւատեսութեանց:

Վերջին տեսններս Ռուսիոյ մէջ սպառազինութեանց փութով յառաջ տարուիլը և մանաւանդ Կալիկի սահմանագիծային վրայ զօրաց յաւելումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Աւստրիոյ մէջ, Ընդունուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ Ռուսիա կը ջանայ պատերազմի տեսն չորս միլիոն զօրք հանել, և թէ Բոլշիակ, Լիւդանիա և Վոլինի պաշտպանողական խիստ լաւ վիճակի մը մէջ զըրուած են: Աւստրիա-Հունգարիոյ պատերազմական նախարարը բնականաբար նոր փոխառութեանց կը կարծաւ, ի մէջ այլոց Կալիկիոյ մէջ զինուորական ընդարձակ հիւղեր չ'ինելու համար, և տեղական թնդանօթաձիգ զինուորաց մէկ մասը վերահազմելու համար: Այս խորհուրդներն միլիոններու կը կարօտին, և կարծիքներն պատրաստել պէտք է այս նոր զոհողութեանց: Այսու հանգերձ, եթադրելով որ Ռուսիա պատերազմ հրատարակել ուզէ, շատ շուտ չը կրնար բան մը փորձել:

...

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՒՆԿՈՒՐԼՈՒ, 1891 մայիս 28. — 1891 տարին հիստորիան տեսարաններ պարզեց մեր աչաց առջև: Սաստիկ էր ձմեռն. արեգակն ամպոց ներքև զողեալ՝ բարդ ի բարդ կը տեղային ձիւներ. քաղցրամրմուռն է արշաւասոյր գետակը կաշկանդեալ էին սառնամանեօք. լուռ էին անտառք և այգեստանք. յամեն վայր կը տիրէր ամպութիւն. մէն մի մըշակ ըստ իւր կարողութեան սերմանելով ցորեանն՝ յապագային առատ հնձոց կ'ակնկալէր: Սակայն ամպեր դամքան զգամ փարատեցան: Ապրիլի մէջ սլայծառ էին երկինք. գեղաշողջող արեգ կը փողփողէր ոսկեգոյն. ի գիշերի եթերային կամարն զարդարեալ էր ճաճանջարձակ աստեղք. ցայգոյ բամբիւն թեթեւապար կ'ընթանայր. ամէն ոք կը մաշէր կայլակ մի անձրեկ կ'ստով. յոռետեք սկսան նախատեսել չարագուշակ սովի մը դառնութիւն: Եղիկի գիւղացիք երերակոծ կը տատանէին հանգոյն թռչնոյ թեւարարն որ ընդ հուպ ծառաւէն պիտի փչէ իւր շունչ: Մերձ էր մայիս, գեղածիծաղն մայիս որ իւր բուրմունասփիւռ և նախընտր ծաղիկներով հանդերձ բերաւ թխագոյն ամպեր, երկնային լրթակապոյտ կամարն փոխեցաւ մի սև վարագոյրի. թօնընկէց անձրեք կը տեղային հանապազօր. փայլակը կը շողար, գոռ որոտմունք և ահեղ դարձիւնք լսելի կը լինէին. ոչ ևս էր երկիւղ, այլ յոյս արգիւնաշատ սպագայի. յորդահոս գետակն «Պուտագ Էօզիւ» կը մըռնէ՛ր զայրագին՝ առ ոչինչ համարելով հոյտէն կամուրջն որոյ երկու կողերէն փըրփուրը կը փայթէին: Կիրարկէ էր քաղաքի երկատարողք անգործութեան առթիւ գիմած էին այդիներու, ոմանք ի չըմագոյութիւն, ոմանք արբեցութեան հեշտալից բաժակներ քամելու և այլք գործելու նպատակաւ. ամպերը վերստին սկսան որոտալ և տեղատարափ անձրեք դողացուց նորահաս սըրտերը: Յայտ պահու մահմետական կին մը, որոյ առաջին այրը չէնքի մը փլատակներուն ներքև մտով շնչապառ մեռած էր, իւր երկրորդ առն յոռի քնաորութենէն յափառեալ և որոտեալ կերթայ խորասուզիլ հեղեղներու մէջ: «Ազգայ» որ Սուեկուրուի հիւսիսային արևմտեան գիւղէն վազելով «Պուտագ Էօզիւ» կը թափի, այն ժամանակ քստմնելի երևոյթ մը ստացած էր. նա կը փորձէ քայլերն և վերջապէս կ'որոշէ մեռնիլ. մերթ ևոհակաց վրայ ծիպով և մերթ ընդ փոփովը թաքթաքուր, կէս ժամ հեռուն կը մըռնի ջրոյ ահագին ընթացքէն, ուր արիասիրտք ոմանք կը փութան ազատել նորակեանքը և կը յաջողին: Խեղակորոյս կինն որ ժամ մի առաջ յղփացած էր կեանքէն՝ օգնութիւն կը հայցէր բարձրաձայն. «՛հ, քանի քաղցր են կեանք, վա՛յ անոնց որք զայն պատուաւոր կերպով վարելու և թէ՛ իրենց ազգին, թէ՛ հօր պետութեան որում կը հըպատակին և թէ՛ մարդկային ընկերութեան օգտակար հանդիսանալու չեն աշխատիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ Հ. ԵՐԱՆՃԵԱՆ

ՍԵԼԱՆԻԿ, 4 յունիս 1891. — Առատութեան լուրեր արուարձաններէն հետզհետէ կը հասնին. երկրագործ դասու դէմքերն զուարթ են. արգէն մանգաղը շատ հունձքեր ի յայտ բերած է. և մնացածը մօտ առուրց մէջ կ'ամբողջանայ. արմոտաց գնոց անկում տակաւին տեղի ունեցած չէ:

Գործնան եղանակը՝ բաղդատմամբ նախորդ տարիներու՝ շատ սքանչելի կերպիւ վայելեցինք. անսովաս անձրեք, զով հովեր, բաւական նպատեցին մեզ սոյն եղանակի զուարճատեսիլ և հաճոյազգաց բաղդն վայելել, որ նախորդ տարիներ մեզ համար երեւակայութիւն մի էր. սակայն մայիս 28, 29, 30, սոյն երեք առուրց անակնկալ տօթն՝ մինչ 37 աստիճան ջերմութեամբ ահաբեկեց զմեզ. հաստակութեան շատ անձեր (փորհարութեամբ) նեղուեցան, և հետեանքն կասկածելի էր. եթէ մեր սաստկաշունչ վարտար քամին օգնութեան չը փութար մաքրելու վատառողջ կլիմայն: Սոյն վերջնայն արկածներ իսկ պակաս եղած չեն, որովհետեւ այն աստիճան սաստիկ էր հոսունն որ, արտօրէից մէջի անքաղ հնձոց հատիկները հասկերու միմեանց բարախմամբ կոտորած և գետին թափած են: Մտերու գիւնն տակաւ առ տակաւ սկսած է բարձրանալ. նախորդ չարթու 100 փարանոց միւրը այսօր 3 1/2 զրուշի բարձրացաւ, սակայն ամենաընտիր տեսակ: Սնանկութիւնք աստ ևս կը յաճախեն. այս առթիւ տեղոյս հրապարակն իսկ, փոքր ինչ նեղցած է: Բարեբաղդարար մերայինք սոյն վերջին դասակարգէ գերծ են, իրաց առեալ թատերական խումբն, որ տեղոյս փողոցներու մէջ կը թափառի թշուառ և անտանելի խեղճութեամբ, և ընդ հակառակն օր յօրէ նորանորներ այսր գալէ չեն խուսափիր, իրենց ընկերակցաց բաղդակից լինելու, և տեղաբնակ փոքրաթիւ Ազգայնոցս վրայ ծանրանալու: Կ'զգուշացնեմք այնպիսիան որ եթէ երբէք սխալմամբ իրենք ևս սոյն փորձն ընել համարձակին, բնաւ ոչ զո՞ք պիտի բաղձայ աջակցութեան մասնակցելու: * * *

ԽԱՐԻՆԵՐԴԷՆ կը գրեն մեզ.

Մայիսն ամպերով և անձրեով կ'անցնի. պահ մը կարծես փոխադրուած լինէինք Ամերիկեան երկնքի մը տակ. անհատնում ամպերս անհատնում անձրե, չ'գիտեմ արդեօք որո՞ւ մեղքէ. Ամերիկա՞ գնացողներու, թէ ոչ ճամբէն ետ դարձողներու, բայց կ'երեւի թէ յաւէտ ճանրորդներու մեղքը քրէական ըլլալու է. լաւ հունձք կը խոստացուի, եթէ անձրեները դադար տան առ պահ մը: — Կ'երթան, շարաթը 50 հոգիէն աւելի կերթան. թէ ո՞ր — ասոր պատասխանը առածի կարգանցած է: — Ամերիկա, հարուստի ալ, աղքատի ալ աչքը հոն է. 20 ոսկի, անցագիր մը, ջրի մը գաւակին վրայ ինկած կը հասնին Սամոն. անկէ ալ նաւու մը մէկ խորը՝ և ահա կը տեսնես մէկ քանի օրէն Մարսիլիա հասած են. քանի մի շարաթ վերջ նոյն մարդիկը պիտի տեսնուին անշուշտ գործարանի մը դրան վրայ՝ արգահատելի դէմքով կանգնած. ի՛նչ խեղճութիւն, ի՛նչ թշուառութիւն, իսկ թէ գնացողի մը իւր գնալուն պատճառն հարցնես, ահագին կարեւորութեամբ փաստեր յառաջ կը նետէ:

ՏՕԲԹ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԵՐԶԵԱՆ

Ամէն օր մինչև կէս օր հիւանդ կ'ընդունի կէտիք փաշա առաջին փողոց թիւ 18 տան մէջ և կը դարմանէ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ: Ժամը 8էն վերջը (Ը. Թ.) կը գլուխով Պահճէ-Գարու Արքեան գեղարանը: Ուրբաթ օրեր թէ՛ տան եւ թէ՛ Դեղարանին մէջ ձրիապէս կը դարմանէ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատեօնաբաշխութիւնք. — Ամասիոյ կառավարիչ անուանեցաւ Մէհմէտ Ալի փաշա, կառավարիչ Մալաթիոյ: — Մալաթիոյ կառավարիչ անուանեցաւ Մէհմէտ Էմին Էֆէնտի, կառավարիչ Ամասիոյ:

— Գաղուստ էֆ. Մարկոսեան և ընկերք Զմիւռնիոյ մէջ անուշ ջուր բերելու արտօնութիւն խնդրած լինելով, Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն այս մասին տեղեկութիւններ ուղած է Այազնի կուսակալութեան:

— Արգարութեան գործոց նախարարութիւնը հրամայած է դատաստանի երթարկել Պէրութի Կադէ դաւառակին նախնական ատենին անդամ ու հարցաքննիչ դատաւոր Հիւսէյին Իւմի Էֆէնտին, նոյն դատարանին ընդհանուր դատախազի օգնական ստիկան Իպրահիմ Էֆէնտին, Հալէպի կեդրոնական նախնական դատարանին առաջին հարցաքննիչ դատաւոր Ահմէտ Էֆէնտին, Հալէպի Բուսթալէ դաւառակին նախ ու նախնական դատարանին նախագահ Սալիհ Էֆէնտին, հարցաքննիչ դատաւոր Հաֆիզ Էֆէնտին ու ընդհանուր դատախազի օգնականի փոխանորդ Մէհմէտ Շէրիֆ Էֆէնտին, Այնթապի նախնական դատարանին անգամներէն Հաճի Ահմէտ Էֆէնտին, Մարզուանու նախնական դատարանին անդամ Ամրամ աղան, Մանասղըրի Քէրէպինէ դաւառակին նախնական դատարանին անդամ ու հարցաքննիչ դատաւոր Իպրահիմ Էֆէնտին, Կէօրիւճէի պատժական դատարանին նախորդ նախագահ Նէճիպ Էֆէնտին և Սէլանիկի Լանքաղա դաւառակին նախնական դատարանին առաջին քարտուղար Մահմուտ պէյն: Սոքա իրենց պաշտօնին մէջ այլ և այլ զեղծումներ գործած են:

— Ֆէնէրի Պատրիարքարանը հրամայեր է Նէրէզի մեգրապոլիտին պտոյտ մը կատարել իւր թեմի չըմակայ քաղաքները, որպէս զի իրեն դէմ եղած գանդատները բարձուին իւր բացակայութեան միջոցին:

— Ծովային առևտրական դատարանը սընանկ հռչակած ու բանտարկել տուած է ի Գառըգիւղ Մօտա Ճատտէսի թիւ 138 տունը բնակեալ Ճօկուրն օղլու եռուն, ի Պոլիս Գամանտօ խան թիւ 22 սենեակը հաստատեալ Օհան և Լուտովիկ Խիւպէսէրեան, և ի Մեծ Շուկայ Սէպիլ փողոց թիւ 32 խանութը հաստատեալ Միխաէլ Էնտէթապլուս անուն վաճառականները:

— Սապահ կ'իմանայ թէ ի Մեծ Շուկայ Խաֆաֆլար փողոց հաստատեալ կաշիի վաճառական Մարմեան և Ուզունեան ընկերութիւնն 1000 ոսկոյ չափ պարտքով դադրեցուցեր է իւր վճարումները:

— Այնորոսի յունական վանքը հրոյ ճարակ եղեր է:

— Սապահ կ'իմանայ թէ Վիզէ դաւառակին մէջ 22 հոգի ձերբակալուեր և Ագրիա՝ նուպոլիս զրկուեր են՝ իրեն գողօնաթաքոյց Սինէքլիի աւաղակաց:

— Տէրքօսեան ջրի ընկերութեան նախորդ տնօրէն Թէռնօ պէյ մենաշնորհ խնդրած է «Օսմանեան ընդհանուր Ապահովագրական Ընկերութիւն» մը կազմելու համար: Ընկերութիւնը օսմանեան դրամատէրներէ պիտի բաղկանայ և առաջարկեալ պայմանք կալուածատեսարց համար աւելի օգտակար և անվահովիչ պիտի լինին, բաղդատմամբ օտար ընկերութեանց:

— Երևանի քաղաքի նախարարները կանգնեցան յանձնաժողով մը կ'ընդունէին Երևանի քաղաքի նախարարներու միացման առաջարկութեամբ, զոր ներկայացուցած է Օսմ. Հանրային պարտուղ վարչութեան նախագահ Պ. Օսմանէ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Օսմանեան բոլոր փոխառութիւններն ընդհանուր կերպիւ միացնելու խորհուրդ կայ, համանման արժէքով և 4 առ 100 տոկոսով:

— Եւրոպայէն բերուած օտար գրքերը, լրագիրներն ու հանդէսները քննելու համար յատուկ սրահ մը յատկացուած է, կ'ըսէ Սապահ, Սիրքէճի կայարանին մէջ: Ուղեւորք պարտաւոր պիտի լինին այդ սրահէն անցնելու:

— Յառաջիկայ օգոստոս ամսոյ սկիզբը պիտի սկսի Կ. Պոլսոյ քարտփանց շինութիւնը:

— Տօքթ. Մարկեան և Տօքթ. Քօրատօ Էֆէնտիներու կողմանէ կատարուած քննութիւնը հաստատած են թէ Հալէպի Հարիմ գաւառակի ու Ամիք գաւառի կողմերն երեւան ելած հիւանդութիւնն հնարաւ չէ, այլ հնարաւոր նման ջերմ մը, որ կրնայ ըսուիլ թէ սովորական է այդ տեղեաց համար՝ տեղւոյն դրոյ ու ճահիճներուն պատճառաւ:

— Ձեռնհաս իշխանութիւնը, առևտուրի դիւրութեան համար, մտադիր է ցիֆէ 20 և 10 փարանոց մանր դրամներ պատրաստել:

— Հանրօգուտ շինութեան նախարարութիւնն ի մօտոյ պիտի սկսի հրատարակել «Կամիջ» լսողական և Ներկադործութեան լրագիր» մը, որուն Տնօրէն-Խմբագիր կարգուած է Սիւրէյմանիէի զատէ Թաշիր պէյ, նախորդ անգամ Սապահի Խմբագրութեան:

— Մովսիս առևտրական գաւառները կ'ընդգրկուի Պոլիս, Պահլէ-Գարու, Էսաթ Էֆէնտի խանը հաստատեալ վաճառական Տէմիրքարուլեան եղբայր և ընկերութեան սնանկութեան խնդրով: Ի շարս ամաստանելոց, կը գտնուի նաև խանին սենեկապետը՝ իրր մեղրակից ապրանքայ մէկ մասին այլուր փոխադրութեան գործին: (Սքամպուլ)

— Հանրային Պարտուղ վարչութիւնը մշտադիր է քաղաքներու ու յայտարարութեանց վրայ դրոշմաթուղթ փակցնելու տեղ՝ դրոշմել (stamp) միայն:

— Ի խորհրդ, մայիս 15էն մինչեւ յունիս 16 (ն. Տ) երկրաշարժի առաւել կամ նուազ զօրաւոր ցնցումներ գագացուեր և փոթորիկներ տեղի ունեցեր են:

— Կայս. հրամանաւ ի մօտոյ պիտի սկսի հրատարակութիւնն Մէտիք անուն գիտական ու գրական հանդիսի մը, որուն խմբագիր կարգուած է Սաւսէք քաղաքի խմբագրապետ Ապուլլահ փաշազատէ Նուրի պէյ:

— Սելանիկի նամակատան մէջ աւանդի դրամներէն մեծաքանակ գումար մը գողցուեր և աւանդից պաշտօնեայ Ազիզ Էֆէնտի անյայտ եղեր է:

— Ներքին գործոց նախարարութիւնն հրահանգ ուղղած է ամէն կողմ թէ, զինուորական տուրքն ոչ մահմանական հասարակութեան պատկանող այն անհատից՝ որոնք իրենց անունը ծածկած են, պէտք է հաշուել իրենց ծննդեան թուականէն, այդ թուականէն մինչև երեւան ելած թուականի միջոցին բանած զինուորական տուրքը յաւելուլ այդ անձերու պատկանած թաղին կամ գիւղին առաջին տարւոյ զինուորական տուրք վրայ և այնպէս գանձել, այդ գիւղեալ տուրքը ժողովրդեան բաշխելու պահուել և յարգել օրինական բաշխութիւնները:

— Ի Զմիւռնիա, Տօքթ. Սթամպուլիտիս անուն մարդ մը քաղքին մէջ հեռաձայնի գործեր հաստատելու արտօնութիւն խնդրած է կուսակալութեան:

— Ի Ֆէնէր սկսաւ պուլկարական եկեղեցոյ մը շինութիւնն:

— Վճարեկ ատենին անգամ Հիւլի Էֆ. հրաման ստացած է փութով Գոնեա ուղեւորելու, նահանգին և իրաւասութեանը ներքե գտնուած գաւառաց գաւառներուն վիճակը քննելու համար:

— Քուկարնիսաթ քը լէս կը գրէ թէ Կարնոյ նահանգին մէջ կը տիրէ կատարեալ անդորրութիւն, զոր ստուգած է կուսակալ Հասան Սայրի փաշա՝ իւր վերջերս կատարած քննական պտոյտի պահուն:

— Բաղէշի վաճառականներէն Աղաճան Էֆէնտի Պաքալեան, Շիրվան գաւառակին մէջ գտնուած պղնձի ու արծաթախառն կապարի հանքերուն համար շահագործման արտօնութիւն խնդրած է կուսակալութեան, ի դիմաց ընկերութեան մը զոր ինքը կազմած է:

— Ի Սելանիկ, գնդապետ Տօքթ. Ժաք Նիսիմ պէյի աներձագ Եռտա Եաքսէլ տունը հրեայի գիւղեր տաւն առևանգուեր է տունէն, և արձակման համար 5000 ոսկի փրկանք կը պահանջուի:

— Երուսաղէմայ մէջ թրամուէյի գիծ մը շինելու մենաշնորհ խնդրուած է:

— Եանեայի հեռագրական ու թղթատարական անօրէն Թահսին Էֆէնտի մէկ ծրագիրն, որով տարեկան 60000 ոսկոյ հասուլթի առաւելութիւն մը կ'ապահովէ և ինչ ինչ բարենորոգումներ կ'առաջարկէ, հաւանութեան արժանացած լինելով, առ ի փորձ նախ և առաջ Եանեայի մէջ պիտի սկսի գործադրուիլ: այդ ծրագրոյ տրամադրութեանց համաձայն՝ Եանեայէն ու շրջակայներէն ի Պոլիս, ի Սելանիկ և ուրիշ գաւառներ, ինչպէս և յերուսաղ չարաթը մէկ անգամ զրկուած լըլթատարը յետ այսորիկ չարաթը 4—5 անգամ պիտի զրկուի: Նոյնպէս եօթն օրէն Կ. Պոլիս եկած ու աստի մեկնած թղթատարք՝ ձեռք առնուած միջոցներով պիտի կրնան 4 1/2—5 օրէն հասնիլ:

— Քաղաքացոց Պատրիարք Տ. Բաթրաս Իլիա, որ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցած և կայսերական մեծարանաց արժանացած էր, երեքշաբթի օր կայս. պալատ երթալով երախտագիտութիւն յայտնելէ յետոյ իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատուց և յաջորդ օրը մեկնեցաւ յեղիպոս, ուր իւր հասարակութեան վերաբերեալ ինչ ինչ գործերը կարգադրելէ յետոյ, Հալէպի ու Տիգրանակերտի ճամբով պիտի ուղևորի ի Մուսուլ:

— Թագլիմի Վեգայէի մէջ կը կարգադրէ հետեւեալները:

Կամուրջներու ու խճուղիներու շինութեանց պահուն աշխատելու փոխարէն տրուած գումարներու կանոնաւոր գանձումն ապահովելու համար, գանձեալ գումարներէն 100ին 5 գանձուցներուն յատկացուած է:

— Լրագրաց և յայտարարութեանց յատուկ երկու փարանոց դրոշմաթուղթերու կեղծն երևան ելած, որուն համար և նոր ձե գրոշմաթուղթեր պատրաստուած և չըջարութեան հանուած լինելով, լրագրաց հին գրոշմաթուղթոց մէկ ամիս, և միւս այլ և այլ հին գրոշմաթուղթոց գործածութեան ու նորերու հետ փոխանակութեան համար ու երեք ամիս պայմանաժամ տրուած է:

— Հեռագրական և թղթատարական վերատեսչութիւնն ցուցակ մը պատրաստած է՝ նշանակող ցամաքային ու ծովային թղթատարներու մեկնումն ու ժամանումը:

— Չարչամպայի Ֆազանճրդ գիւղէն վերայի գաղթական Հասան ու Արսլան, որք ժամանակէ մը ի վեր տասառաւթիւններ կ'ընէին, տեղական կառավարութեան դիմելով անձնատուր եղեր են: Սոցա ընկերներէն Հիւսէյին ձերբակալուեր է:

— Պատրայի Միւլիթ Էֆիք գաւառին Սէփ. գէշիւլիս գաւառակի գայմազամ էմին Էֆ. դատաստանի պիտի ենթարկուի՝ սճրագործութեամբ ամբաստանեալ մէկ քանի մարդեր դատաստանի չըլանձնելուն և արձակելուն համար այն մարդերն, որոց բանտարկութիւնը որոշուած է գատարանին ու հարցաքննիչ գատաւորին կողմանէ:

— Անասնաբոյժերու վարժարանը յետ այսորիկ չորս տարիներու պիտի բաժնուի: Ա. և Բ. տարիներու դասախօսութիւնը քաղաքային բժշկական վարժարանին մէջ պիտի աւանդուին, իսկ Գ. և Դ. տարիներու համար ուր գործնական դասեր անհրաժեշտ են, դասախօսութիւնը Հայգալը ագարակին մէջ պիտի աւանդուին և ուսանողք գիշերօթիկ պիտի լինին:

— Որպէս զի երկրագործք կարենան օգտուիլ երկրագործական դրամատուններէն, երկրագործական Դրամատան Ընդհանուր տնօրէն Վսեմ. Միքայէլ Էֆ. փորթուգալ, ըստ կայս. Իրաւէի, ընդարձակ ծրագիր մը պատրաստած է, որ այժմ Պետական Խորհրդոյ մէջ կը քննուի:

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հասարակ և տանտնտէրական կոտորակներու վրայ դարեւոր գիտելիքներ, բազմաթիւ բողբառական ցուցակներով ներկայացած ընդհանուր աղգայ չափական դրութիւններ, Փողբանոցի, Սակարանի, Պոլսոյ և Զմիւռնիոյ առևտրական սովորութիւններ, նոյնպէս առևտրական բազմաթիւ համեմատական գործողութիւններ լուծելու, մասնաւորապէս տոկոսաւոր ընթացիկ հաշուց վրայ ընդարձակ բացատրութիւններ պարունակող սոյն ընտիր և դիւրութեան թուարանութիւնն որ եօթը մասերէ և 240 էջերէ կ'ընդլայնայ, գեղեցիկ կազմեալ կը վաճառուի Ն. Կ. Պէրպէրեանի տպարանն. Գին 8 դրուշ:

ԱՌԱՋԱՆՈՐԴ

ԹԱՐԳԱԿԱՆ ՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՐՍԿԵՐԵՆ ԼԵՋՈՒԻ

Արիկեան Էֆէնտի տնի նոր երկը իւր գործերէն Հէմեանլի Միւնիսթապարը Ֆաթիէ անուն գրքին բանալին է: Գին 3 դրուշ:

ԱՐԺԻՔ ԴՐԱՄՈՑ		ԴՐԱՄՈՑ	
Օսմ. իրան 100 դրշ. էն			
Մէճիւիլէ	108 40	Վեցնոյ	403
Քառորդ մէճիւ	107 30	Բաշիւլ քօլ	89 40
Մանր մէճիւ	104	Նաբուլեան	87 40
Մէթալիք	401	Գիւլի	51 45
Պէշիկ	402 30	Սիւր	109 34
Մանէթ թղթատար 7 80			
Գոնաղիւտ (երեկոյ.)	20 4	Իւր քաղաք	703 44
Թահլիլ Օսմ. 4 61	79 40	Թաղիլ	49 40

ԱՐՏՈՒՄՈՒՄ Ա. ԱՌԱՋԱՆՈՐԴ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵԱՆ. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Լսկի-Չապիլէ փող. քի. 61